

Vandforsyningen i Jyllinge

Egnshistorisk Nyt nr. 2 – 2005 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Ifølge udskiftningskort fra 1796 har der været følgende kilder:

Lille kilde - ved Bleghaven

Skt. Sørenskilde - ved Strandstræde (tidligere kaldet Brugsstræde)

Præstekilde - ved Havnevej

Smedekilde - ved Kildestræde

Helligorskilde - på Postgårdens gamle jord nord for byen.

Hesteholmskilden - nogle få meter nord for skellet mellem Sildehøjgårds og Sværdagergårds marker.

Syd for fiskerihavnen – ud for Langløbet 12 (tidligere beboet af Chr. Færgemand og Elna Rasmussen) var der i sin tid en undersøisk kilde ”Klokkehullet”, hvor vandet aldrig frøs til om vinteren.

Vandingsstedet ved kilderne var som regel kun en fordybning i jorden omkranset med kampesten, af hensyn til kreaturerne, der blev vandet her. Senere satte man brønddække over nogle af kilderne, og andre blev forsynet med karm. For at blive fri for at hente vand ved kilderne begyndte flere bønder efterhånden at grave brønd selv, og i 1903 enedes bønder, husmænd og fiskere langs med hovedgaden, specielt langs østsiden, om at starte et vandværk. Man gravede en brønd ved Præstekilden, og denne brønd blev

forsynet med en vindmotor, som pumpede vandet op i en vandbeholder, placeret på Pibergårdens jord. Dette sted blev valgt på grund af den høje placering i byen. Denne vindmotor var ikke særlig effektiv, da den selv med sine ca. 10 m. lå for meget i læ for østenvinden, og desuden var der den gene, at pumpeslagene forplantede sig ind i stikledningerne til husene, da den pumpede direkte i ledningen. I 1908 gravede man en brønd i Brugsens have, (nu Fjordmuseet) ca. 4- 5 m. dyb. Man fik dermed en højere placering af vindmotoren. Under brøndgravningen forsvandt bunden pludselig med brøndgraverens værktøj – man var kommet direkte ned i kilden.

Omkring 1913 - 1914 flyttede man både vindmotor og pumpe til en ny brønd *Hovkilden* på Sværdagergårds strandeng nord for lystbådehavnen, og brønden på Brugsens jord blev dækket til. Fra Hovkilden blev lagt en ny ledning til beholderen på Pibergården. Der var masser af vand i Hovkilden, men da vindmotoren stadig lå for lavt, gravede man i 1918 -1920 en ny brønd ved siden af vandbeholderen på Pibergården, og Hovkilden blev opgivet.

Vindmotoren på den nye brønd måtte gøres højere og højere, eftersom de omkringstående træer voksede, så den til sidst nåede en højde af ca. 20 m. Til erstatning for vindmotoren i vindstille vejr anskaffede man en petroleumsmotor.

Kort efter, at denne nye brønd var gravet, viste det sig, at den ikke gav nok vand, hvorfor man foretog

en brøndboring i denne på ca. 10 m.

I 1928 trak man brøndrøret op og satte en ny boring ned, så man nu nåede en dybde af 65 m. fra overfladen og 45 m. fra brøndens bund.

I 1928 – 1929 kom elektriciteten til Jyllinge. Brønden ved Brugsen blev sat i funktion igen, forsynet med en elmotor, og Pibergårdens brønd kørte videre med vindmotor på. Man opgav brønden på Pibergården i 1942, hvorefter Brugsbrønden kørte alene. I 1948 – 1949 gravede man en brønd i Bleghaven, som altså fungerede

*Jyllinge Vandværk under opførelsen på Pibergården i 1903.
Foto: Fjordmuseets billedarkiv*

Vandforsyningen i Jyllinge

Egnshistorisk Nyt nr. 2 – 2005 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

sammen med Brugsbrønden, men på den måde, at der ved Bygaden, lige overfor den gamle Brugs, sad en stopventil, således at Brugsbrønden forsynede den sydlige del af byen med vand, medens Bleghaven forsynede den nordlige del. De to brønde supplerede hinanden, når nødvendige reparationer skulle foretages.

I 1951 opgav man Bleghaven, da Brugsbrønden gav vand nok. Man købte i 1969 et stykke jord af gårdejer G. Frantzen vest for byen og startede det nye vandværk her. Brugsbrønden blev så dækket til.

Brandhaner

Da det første vandværk blev startet i 1903, satte man samtidig to brandhaner op i byen, den ene ud for Sværdagergård og den anden ud for Lindbjerggård (det nuværende bibliotek). Disse brandhaner var så høje, at man kunne køre ind under dem med en vandvogn. Hanerne var både beregnet til brug i tilfælde af ildebrand og til almindelig vandforsyning til gårdenes dyrebestand.

Hovkilden

I 1925 startede Poul Vest, Sværdagergård, Hovkilden igen for at forsyne ”Tallerkenrækken ” (de første sommerhuse på Strandvejen) med vand. Han engagerede smedene Christian og Wilhelm Petersen til at føre tilsyn med den.

Da han på et senere tidspunkt ikke ønskede at have ulempe med driften, reparationer, opkrævning af afgift etc., forærede han vandværket til Christian Petersen. Herefter var det ”Smedens vandværk ” i stedet for ”Hovkilden”.

Senere forærede Christian vandværket videre til beboerne.